

mangt og hvat

Ritstjóri: Jákup F. Nielsen

Úr søguni

Skálafjørðurin undir seinna heimsbardaga

Skálafjørðurin var so spegils-slættur tann stilla, vakra vármorgunin hin 9. apríl 1940. Mitt í hesari várlýðkuni sum bert andaði frið og gleði, komu eini boð, sum bráðliga fingi allan dām av friði at hvørja. Tað hoyrdist í radio, at Týskararnir høvdu hersett Danmark. Öll vórðu líka illa við, tí hetta kom so óvantað, og hesin spurningurin var í hvørjum munn: »Hvat verður nú av okkum? Man týskurin eisini fara at koma higar fyrri at nýta Skálafjørðin sum krígs havn?» Skálafjørðurin er jú av bestu náttúruhavnum, og ein kundi tí hugsa, at Týskararnir gott kundu havt hug til at fingi ið sær fótafesti her. Sinnini sissaðust tó skjótt, tá tað frættist, at eingilsmenninir skuldu koma higar at verja okkum móti týskinum.

Um morgunin hin 13. apríl sást ein krussari á Havnarvág, og fólkio á Skálafjørðinum fekk at vita, at nú vóru eingilsmenninir komnir til Havnar. Skjótt eftir komu boð frá sýslumanninum í Fuglafirði til Strendur og Toftir, at eingilsmenninir skuldu koma í hesar báðar bygdarnar eisini, og fólk ið mátti lata teir fáa missiónshúsin í byggunum til at búgva í. Hetta varð jattað teimum.

Sunnudagin hin 14. apríl kemur »Tróndur« heim úr Havn. Hann leggur fyrst at landi á Toftum, og her fara einir hálvthundrað hermenn upp. Síðani fer hann á Strendur, og restin av hermonnum fer upp har. Teir vóru eisini um hálvthundrað í tali. Öll, ið orka at ragga, fara oman í fjørna fyrri at siggja hesar fremmandu menn, tí fólkio, ið ongatíð fyrr hevði sæð ein hermann, berturstuð frá manningini á »Islands Falk«, var forvitnið eftir at siggja, hvussu hesir menn sóu út.

Tá hermeninir vóru komnir upp á land, stillaðu teir seg upp og gingu so av brúnni heim í missiónshúsið, har teir royndu at gera sær tað so hugnaligt, sum teir kundu. Nakrar dagar seinni byrjaðu teir at gera sær skotgravir og gera sær vollar tvørtur um Hálsin uttan fyrri Stranda bygd. Skotgravirnar vóru lagdar so leiðis, at eingilsmenninir kundu nýta tær til verju, um týskararnir skuldu komið sær upp á land úti á Raktanga.

Hesir hermenn vóru so eina tíð í hesum báðum byggunum. Seinni fóru teir avstað, og sama nøgd av Lovat Scouts komu aftur. Hesir broyttu skotgravirnar eitt sindur og lögdu ein kaðal frá missiónshúsinum og ut hagar, so teir kundu tosa í telefon frá skotgróvinu og heim í missiónshúsið. Vaktarmaður sat altíð har úti og segði frá hvørja ferð, hann sá eitt skip.

Nú fóru eisini eingilsk herskip at sigla út og inn eftir fjørðinum. Tað kundu koma einir 4—8 oyðarar í hølunum á hvørjum øðrum við fullari ferð. Teir lógu so gjarna ein dag og fóru út aftur um náttina. Tá so Noreg gavst at berjast móti týskinum, kom ein sovróðin hópur av eingilskum og norskum herskipum, norsk um fiskiforum og småum eim skipum. Teir sigldu öll inn á Skálafjørðin og lógu her í fleiri dagar. Teir flestu fóru so til Onglands, meðan nokur fá blivu verandi eftir. Nú fóru eisini stórir svenskir og danskir amerikabátar at koma inn á fjørðin. Her lógu teir so ofta í fleiri dagar og biðaðu eftir orðrum. Svenskararnir fingi at

endanum loyvi til at fara heim; meðan teir -donsku bátarnir fóru til Onglands.

Soleiðis gekk várið og fyrrparturin av sumrinum. Skip komu, og skip fóru; men týsk arar komu ikki. Men so um morgunin hin 19. juni soust nokur skip suðuri í Nólsoyarfirði, sum komu siglandi inn móti Skálafjørðinum. Fólk gav hesum ikki viðari gætur, tí tað hendi jú hvønn dag at skip komu inn. Men knappliga varð onkur varur við, at hesi skip høvdu svenskt flagg. Tað vóru 4 smáir oyðarar og eitt ferðaskip, ið æt »Patricia«. Teir sigldu öll inn og lögdu seg út fyrri Soldarfirði. Um kvöldið frættist, at hetta vóru skip, sum Svøríki hevði keypt úr Italiu. So varð ikki meira tosað um hetta; men tíðliga morgunin eftir, tá fólk fara upp, siggja teir triggjar av hesum størstu eingilsku oyðarunum, sum sigla við fullari ferð fyrst inn við Toftalandinum nakað inn á fjørðin. Har venda teir og sigla við somu ferðini út aftur við Strandalandinum suður um Flesjarnar og inn aftur. Tað sást, at tað var okkurt á vási, og fólk spurdu undrandi hvønn annan, hvat nú mundi fara at henda. Telefonstöðirnar í Soldarfirði, á Strøndum og í Havn vórðu tiknar av eingilsmonnum, so ongin fekk loyvi at tosa. Hetta gjordi sitt til, at fólkio varð enn meira spent uppá, hvussu hetta fór at hæsa av. Tað hendi tó einki serligt, og nakað seinni fóru allir triggir inn á fjørðin og ankraðu, síðan lögdu teir upp á síðuna á teim svensku. Fólkio fregnaði eingilsmennin ar, hvat hetta hevði at týða. Teir vildu litid siga; men teir sögdu tó, at tað vóru italiennarar, sum áttu skipini, og sum vóru við teimum; men um tað veruliga var so, veit eingin feroyingur at siga av vissum. Men tá hesi skip fóru út aftur nakrar dagar seinni, høvdu tey öll eingilskt flagg.

So gekk restin av sumrinum, uttan at nakað serligt hendi.

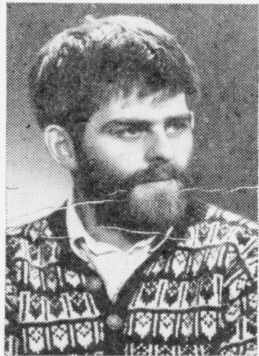
Framhald á 6. síðu. (1)

5 spurningar

Hvørjir eru hesir:

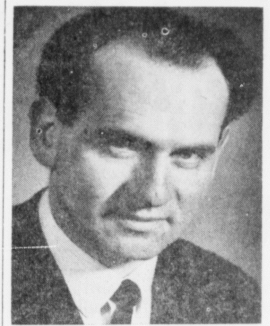
1)

2)

3)

4)

5)

Svarini verða at senda til Mangt og hvat, box 76, Tórshavn, mkr. spurnakapping nr. 9.

HESA FERÐ VERÐA 2 VINNINGAR:

1. Bókin »Purkhús« eftir Heðin Brú.
2. Ein sera vakur fyllupennur og 1 eskja við blekkpatrónum.

Svarini av seinastu kapping vóru hesi:

- 1) Jákup Lindenskov, landsstýrismaður, Tórshavn.
- 2) Jákup Frederik Øregaard, lögtingsformaður, Gøtu.
- 3) Petur Christiansen, býráðslimur, Tórshavn.
- 4) Eli Nolsøe, landsstýrismaður, Tórshavn.
- 5) Palli Thomassen, lögtingsmaður, Tórshavn.

Vinnari var: Debes Christiansen, Norð-depli.

Hann hevur so stutt fingið vinningin, bókina, »Svalbards Robinson« sendandi við postinum.

Vit ynskja honum tillukku.

greiða skrivearbeiði enn skjóttar frá hondum — og hetta kom — vit fingi skrivimaskinuna.

Tað eru 103 ár síðani G. L. Sholas gjordi hina fyrstu skrivimaskinuna og fingi patent upp á hana í 1868. Fyrsta amerikanska maskinan varð gjord av Remington & Sons í 1873. Danin R. Malling Hansen eigur miklan heiður fyrri sin lut í hesi uppfinning — sjálvur gjordi hann eisini eina fyrri umleið 100 ár síðani.

Ja nógv er broytt síðani tá. Í dag hava vit ikki bara tær vanligu maskinurnar við handa kraft; í 1925 kom hin fyrsta elektriska skrivimaskinan og tær gerast framvegis meir og meir snildar og nútímans.

Politikkur

fyrir og nú

FLAGG OKKARA

Eitt hitt fyrsta takið javnaðarflokkurin tók, eftir at hann var komin á ting í 1928, var at fáa flaggmálið loyst, so vit fingi viðurkent flagg okkara til fulnar, men hvat hendi við hesum máli? Uppskot Javnaðarflokksins um fulla viðurkenning av flaggnum, bæði á landi og sjógvi, varð felt av ongum minni enn táverandi sjálfstýrisflokkinum á tingi.

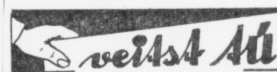
Hetta var eitt stórt vónbrot, men soleiðis var stóðan tá flaggstreidið helt á. Men málið varð loyst — eftir drúgt áramál.

Næsta stóra framtakið til loysn av flaggmálinum hendi, tá Louis Zachariasen vegna

sjálfstýrisflokkinn (teir afturflokkurin tók, eftir at hann var komin á ting í 1928, var at fáa flaggmálið loyst, so vit fingi viðurkent flagg okkara til fulnar, men hvat hendi við hesum máli? Uppskot Javnaðarflokksins um fulla viðurkenning av flaggnum, bæði á landi og sjógvi, varð felt av ongum minni enn táverandi sjálfstýrisflokkinum á tingi.

Flaggið varð góðkent av bretnum 25. apríl 1940 og kunngjort øllum tjóðum.

Men hin endaliga loysnin av

Skrivimaskinan

Fjaðrapennarnir dugdu væl í síni tíð, betur royndust stál-pennarrir og best royndust fyllupennarnir av hesum slagi av skrivitólum; men kortini vantaði eitt tól, ið kundi

flaggmálinum varð framd við heimastýrislógini í 1948, har flagg okkara fult og heilt varð viðurkent sum tjóðarmerki okkara — bæði úti og heima.

HESUM ATKVØDDI FÓLKAFLOKKURIN Í MÓTI og eigur hann hvørki deil ella lut í fulla sigrinum av hesum máli.

Teir flokkar, ið framdu hetta mál, vóru: JAVNAÐARFLOKKURIN, sum hevði hetta við í uppskoti sínum til nýggja stjórnskipan. Sjálfstýrisflokkurin og Sambandsflokkurin.